

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2024/25:AU3y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse Sveriges genomförande av Agenda 2030 (skr. 2024/25:66) och följd motionsyrkanden i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet begränsar sitt yttrande till de delar av skrivelsen och motionerna som gäller mål 5 Jämställdhet.

Utskottet föreslår att finansutskottet avstyrker motionerna i berörda delar.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, V, MP) och ett särskilt yttrande (C).

Utskottets överväganden

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Skrivelsen

Huvudsakligt innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för det samlade arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som FN:s generalförsamling antog i september 2015. Skrivelsen innehåller en nulägesanalys, en analys av samstämmighet och en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030 inklusive en redovisning av den förflyttning som Sverige har gjort mot målet.

I skrivelsen redovisar regeringen Sveriges uppfyllelse av Agenda 2030-målen. För varje mål presenteras en övergripande sammanfattning av måluppfyllelsen och därefter en redovisning av tematiska områden under respektive mål som regeringen bedömer har en stor bäring på målets uppfyllelse.

Regeringen anför att Sverige har goda förutsättningar att nå agendans mål och att regeringen har tagit initiativ till ett flertal satsningar som tar Sverige närmare målens uppfyllelse på både nationell och global nivå. Sverige har dock fortfarande utmaningar. En rad samhällsproblem som hotar möjligheten att nå agendans mål har över tid vuxit sig starkare. Regeringen arbetar med att lösa dessa utmaningar genom att genomföra Tidöavtalet och på så sätt ta Sverige närmare agendans mål. Regeringen kommer att fortsätta arbeta för att EU på ett effektivt sätt ska genomföra Agenda 2030, inom och utanför EU:s gränser.

Mål 5 Jämställdhet

När det gäller det globala målet att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt anser regeringen att Sverige står sig väl i internationella mätningar av jämställdhet bl.a. i Europeiska jämställdhetsinstitutets jämställdhetsindex för 2023. Trots det är det övergripande målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv ännu inte uppnått. I skrivelsen redogör regeringen för arbetet med att nå målet inom tre områden.

Regeringen redovisar ett antal åtgärder när det gäller området mäns våld mot kvinnor. Arbetet utifrån den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 fortsätter att utvecklas och flera aktörer bidrar till ett verkningsfullt arbete. Det har gjorts framsteg genom att många myndigheter har förstärkt sitt arbete på området.

Regeringen lyfter även åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och

förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026 samt fyra områden som regeringen kommer att öka fokus på för att säkerställa ett kraftfullt och effektivt arbete. Dessa fyra områden är ett lämnaprogram för att lämna destruktiva relationer, en kraftsamling mot hedersrelaterat våld och förtryck, ett stärkt stöd till barn och unga som upplever våld, inklusive barn som förs utomlands i hederskontexter, samt ökad kunskap om digitala dimensioner av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

I skrivelsen lyfter regeringen även området jämställdhetsintegrering och särskilt utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JIM). Regeringen anser att jämställdhetsintegrering, i kombination med särskilda åtgärder, är den huvudsakliga strategin för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och genomförs på internationell, nationell och lokal nivå. För att stärka och vidareutveckla de statliga myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering så att deras kärnverksamhet ännu bättre bidrar till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken har regeringen sedan 2013 bedrivit utvecklingsprogrammet JIM, som i dag omfattar 54 statliga myndigheter. Under programperioden 2020–2025 ska deltagande myndigheter inte bara åtgärda jämställdhetsproblem i den egna verksamheten utan också bidra till att öka jämställdheten i samhället i samverkan med relevanta samhällsaktörer.

Regeringen lyfter även i skrivelsen området kvinnors hälsa och anger att det fortfarande finns omotiverade skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hälsa. Vidare lyfter regeringen att det inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter börjar märkas positiva resultat när det gäller förlossningsvården och sjukdomar som drabbar kvinnor men att det finns återstående utmaningar i synnerhet i fråga om vissa gruppers tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:3300 av Mikael Damberg m.fl. (S) anser motionärerna att regeringen bör återkomma med en plan för hur regeringen ska skärpa sitt arbete för att nå Agenda 2030-målen, bl.a. genom åtgärder i linje med de förslag som nämns i motionen. När det gäller mål 5 lyfter motionärerna bl.a. området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck och anser att mer måste göras. De menar bl.a. att ett nationellt våldsförebyggande program bör införas.

I kommittémotion 2024/25:3299 av Ida Gabrielsson m.fl. (V) anser motionärerna att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa en strukturell förändring i Sverige (yrkande 3). Motionärerna anför att jämställdhet både som ett eget mål och som ett perspektiv ska genomsyra arbetet med Agenda 2030.

I kommittémotion 2024/25:3306 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) anser motionärerna att regeringen ska ha en jämställdhetsanalys som genomsyrar alla insatser och beslut samt separat redovisa hur genomförandet påverkar kvinnor och män (yrkande 9). Motionärerna anför att Agenda 2030 har jämställdhet som ett eget mål men att det också är avgörande att jämställdhet integreras i hela arbetet för att alla målen i agendan ska kunna uppnås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar liksom regeringen att Sverige står sig väl i internationella mätningar av jämställdhet men delar samtidigt regeringens bedömning att mer måste göras. Utskottet kan inte nog betona betydelsen av att bedriva ett aktivt och målinriktat arbete för att ytterligare öka jämställdheten i samhället.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem som aldrig kan accepteras. Alla människor har samma rätt att vara fria och trygga, och utskottet vill understryka att det även i fortsättningen behöver göras en kraftsamling i samhället för att förebygga och bekämpa det könsrelaterade våldet. Utskottet vill understryka att alla former av våld i nära relationer givetvis ska inkluderas i det våldsförebyggande arbetet.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket utgör en allvarlig kränkning av människors grundläggande fri- och rättigheter och är ett allvarligt samhällsproblem. Personer som utsätts för denna form av våld och förtryck är ofta i en särskilt utsatt situation, och utskottet vill betona vikten av att ytterligare växla upp arbetet för att motverka och bekämpa detta våld. Hederskulturens normer, värderingar och uttryck hör inte hemma i vårt samhälle.

I kommittémotion 2024/25:3300 (S) vill motionärerna att regeringen ska återkomma med en plan för hur arbetet för att nå Agenda 2030-målen ska skärpas bl.a. inom området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet har samma ingångsvärden som motionärerna när det gäller behovet av att på bred front förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och sätta stopp för hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet välkomnar därför det omfattande arbete som bedrivs inom ramen för den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 och åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026, som regeringen lyfter i skrivelsen om Sveriges genomförande av Agenda 2030.

Utskottet uppmärksammar vidare regeringens besked om att den avser att införa ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet välkomnar att området genom ett särskilt delmål synliggörs än mer och får ett ökat fokus. Utskottet vill i sammanhanget även uppmärksamma regeringens skrivelse Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2024/25:69) som

ingående beskriver utvecklingen av arbetet inom ramen för den nationella strategin, med fokus på 2022–2023. Utskottet ser också fram emot att ta del av slutbetänkandet av utredningen En stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2023:117) som inom kort ska överlämnas till regeringen.

Med hänvisning till det omfattande arbete som pågår inom området mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck och till att en bred utredning inom kort ska presenteras ser utskottet inte skäl till att nu rikta ett tillkännagivande till regeringen på området. Utskottet anser därmed att finansutskottet bör avstyrka nämnda motion i berörda delar.

I kommittémotionerna 2024/25:3299 (V) yrkande 3 och 2024/25:3306 (MP) yrkande 9 lyfter motionärerna vikten av att ett jämställdhetsperspektiv beaktas i alla beslutsprocesser. Utskottet välkomnar att arbetet med jämställdhetsintegrering som verktyg, i kombination med särskilda åtgärder, fortfarande är regeringens huvudsakliga strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhet mellan kvinnor och män skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas, och jämställdhet måste därför finnas med och beaktas i det dagliga arbetet.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen om Sveriges genomförande av Agenda 2030 särskilt lyfter fram utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JIM), som syftar till att stärka myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering så att deras verksamhet ännu bättre bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Utskottet vill i sammanhanget också uppmärksamma att regeringen nyligen gett myndigheterna i uppdrag att inom ramen för JIM redovisa resultatet av genomfört arbete under 2020–2025.

Mot bakgrund av det pågående arbetet och myndigheternas redovisning av genomfört arbete inom ramen för JIM ser utskottet inte skäl att rikta ett tillkännagivande till regeringen med anledning av nämnda motioner. Finansutskottet bör därmed avstyrka de båda yrkandena.

Stockholm den 13 februari 2025

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Magnus Persson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Magnus Persson (SD), Ardalan Shekarabi (S), Saila Quicklund (M), Patrik Lundqvist (S), Michael Rubbestad (SD), Johanna Haraldsson (S), Arin Karapet (M), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S), Ciczie Weidby (V), Camilla Rinaldo Miller (KD), Sara Gille (SD), Leila Ali Elmi (MP), Camilla Mårtensen (L), Ulf Lindholm (SD), Merit Frost Lindberg (M) och Helena Vilhelmsson (C).

Avvikande meningar

1. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (S)

Ardalan Shekarabi (S), Patrik Lundqvist (S), Johanna Haraldsson (S), Serkan Köse (S) och Sofia Amløh (S) anför:

Jämställdhet är ett grundläggande mål för socialdemokratisk politik. Vi är stolta över att i decennier ha bedrivit en politik som gjort Sverige till ett av världens mest jämlika länder. Men det finns mer att göra och dessvärre brister regeringen i flera avseenden.

Ett område som tas upp i regeringens skrivelse är mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Liksom utskottet har vi naturligtvis noterat de åtgärder som regeringen redovisar i skrivelsen och vi har även noterat beskedet om ett nytt jämställdhetspolitiskt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck. Men detta räcker inte, det behövs fler kraftfulla åtgärder.

Socialdemokraterna vill se en nollvision mot mäns våld mot kvinnor och fortsätter att driva på för fler åtgärder. Vi vill bl.a. se hårdare straff för brott, särskilt mot kvinnor, kriminalisering av psykiskt våld där förövare genom upprepade kränkningar begränsar offrets frihet, fortsatta satsningar för att polisen och rättsväsendet effektivt ska kunna hantera mäns våld mot kvinnor likvärdigt med andra grova brott, införande av ett nationellt våldsförebyggande program och ett stopp för hedersrelaterat våld och förtryck.

Därför anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med en plan för hur regeringen ska skärpa sitt arbete för att nå Agenda 2030-målen i linje med vad vi anfört ovan. Vi anser därmed att finansutskottet bör tillstyrka motion 2024/25:3300 (S) i berörda delar. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

2. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V)

Ciczie Weidby (V) anför:

Jag noterar att det saknas en feministisk analys av Sveriges genomförande av Agenda 2030. Det är anmärkningsvärt eftersom Agenda 2030 med sina 17 globala mål för hållbar utveckling har jämställdhet både som ett eget mål och som ett perspektiv som ska genomsyra hela agendan.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling. Det är avgörande att kvinnor i fattigare länder tillåts sätta dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser. Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könsdiskriminering är en betydande

orsak till fattigdom. Kvinnor, som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen, saknar i många fall de mest basala rättigheterna.

Därför anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa att en strukturell förändring sker i Sverige. Jag anser därmed att finansutskottet bör tillstyrka motion 2024/25:3299 (V) yrkande 3. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

3. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (MP)

Leila Ali Elmi (MP) anför:

Agenda 2030 har jämställdhet som ett eget mål, och jämställdhet är också avgörande för att alla målen i agendan ska kunna uppnås. Om inte jämställdhetsperspektivet integreras i arbetet riskerar vi att de mest utsatta, särskilt kvinnor i all sin mångfald och marginaliserade grupper, drabbas hårdare av globala utmaningar som t.ex. klimatförändringar och ojämlikhet. En feministisk analys gör det möjligt att förstå hur olika grupper påverkas och att vidta åtgärder för att säkerställa att ingen lämnas utanför i arbetet mot de globala målen.

Jag noterar att regeringen i skrivelsen anger att den verkar för att jämställdhet integreras i hela arbetet med Agenda 2030 och att regeringen särskilt lyfter fram arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheter (JIM). Jag har dock noterat att regeringen i regleringsbrevet för 41 myndigheter har tagit bort skrivningar om jämställdhetsintegrering, och även avskaffat både en feministisk utrikespolitik och Sveriges globala jämställdhetsambassadör. Kränkningar av kvinnors rättigheter och begränsningar genom diskriminerande könsnormer är ett av de allvarligaste brotten mot mänskliga rättigheter och friheter. Det behövs ett ökat fokus på arbetet för att motverka dessa brott.

För att garantera ett rättvist och effektivt genomförande av Agenda 2030 anser jag att regeringen måste göra en jämställdhetsanalys som genomsyrar alla insatser och beslut samt separat redovisa hur genomförandet påverkar kvinnor och män. Jag anser därmed att finansutskottet bör tillstyrka motion 2024/25:3306 (MP) yrkande 9. Övriga motioner bör avstyrkas i berörda delar.

Särskilt yttrande

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (C)

Helena Vilhelmsson (C) anför:

Centerpartiet är ett liberalt, feministiskt parti som står upp för alla människors lika värde och rättigheter. Därför är det självklart för oss att riva de strukturer och normer som begränsar människors frihet, och därför är det självklart för oss att arbeta för ett jämställt och jämlikt samhälle.

I kommittémotion 2024/25:3157 av Helena Vilhelmsson m.fl. har Centerpartiet inte mindre än 54 förslag på hur vi i Sverige ska nå ett mer jämställt samhälle. Flera förslag handlar om att förebygga och stoppa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Detta våld är ett akut och brett samhällsproblem som begränsar flickors och kvinnors frihet och vardag. Förslagen handlar också om att stärka kvinnors självbestämmande och egenmakt. Jag återkommer till dessa förslag vid utskottets beredning av betänkande 2024/25:AU9 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och betänkande 2024/25:AU10 Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering senare i vår.

För mig är det självklart att Centerpartiet ska leda kampen för ett jämställt Sverige som skapar möjligheter och frihet för alla. Och att Sverige fortsatt ska vara en stark global röst för jämställdhet för en hållbar utveckling.